

Отже, факторами оптимізації підготовки наукових кадрів пропонуємо вважати наступні: соціально-педагогічні (нормативно-правовий фактор, фактор середовища); психолого-педагогічні (фактор персоніфікації та саморозвитку); спрямовуючі (організація освітнього процесу та його зміст).

Список використаних джерел:

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови // Київ; Ірпінь, 2009. – 1736 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка // Чернігів, 2003. – 528 с.
3. Захарченко В. М., Луговий В. І., Рашкевич Ю. М., Таланова Ж. В. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації // Київ, 2014. – 120 с.
4. Никитина Е. С. Региональные проблемы подготовки педагогических кадров: организационно-педагогические основы // Новосибирск, 2003. – С. 160.
5. Зимняя И. А. Ключевые компетентности – новая парадигма результата образования // Київ, 2003. – С. 107–112.

Казачінер О.С.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач,
КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»*

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Актуальність теми дослідження. Необхідність зіставлення результату процесу формування компетентності та його мети, яка завжди є певною мірою ідеалізованою, ставить проблему визначення критеріїв і показників розвитку інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін у системі післядипломної освіти.

На основі аналізу існуючих дефініцій інклюзивної компетентності (К. Бовкуш, Ю. Бойчук, І. Демченко, О. Кузьміна, І. Хафізулліна та ін.) ми можемо визначити інклюзивну компетентність учителя філологічних дисциплін як інтегративно-особистісне утворення, що обумовлює здатність здійснювати професійні функції в процесі організації навчання мов і літератури дітей з особливими освітніми потребами спільно з однолітками типового розвитку в умовах ЗНЗ. Ця компетентність має виявлятися в умінні вчителя філологічних дисциплін: виховувати загальну культуру дітей, забезпечувати обізнаність школярів з історією і культурною спадщиною своєї національної спільноти та українського народу у світовому контексті; здійснювати полікультурний підхід до формування змісту мовно-літературної та іншомовної освіти школярів; прищеплювати дітям любов до України, повагу до державної, іноземних мов, а також до мов національних меншин, бажання оволодіти ними, інтерес до народних традицій, звичаїв, обрядів, усної народної творчості та творчості поетів і прозаїків різних країн світу; виховувати в учнів толерантність і повагу до дітей (людей) різних національностей, а також до дітей (людей), які мають різні особливості психофізичного розвитку та проживають на території України, навчаються в одному класі; формувати культуру спілкування, культуру мовленнєвої поведінки; враховувати особливості засвоєння мовного та мовленнєвого

матеріалу дітьми з різними особливими освітніми потребами порівняно з учнями типового розвитку; відповідно до цього планувати й використовувати різні види діяльності на уроках із метою виявлення, коригування та профілактики можливих ускладнень у навчанні, а також адаптувати й модифікувати навчальні матеріали з мов і літератури відповідно до різних особливих освітніх потреб учнів; застосовувати у власній педагогічній практиці найефективніші форми, засоби, методи і прийоми, а також спеціальні діагностичні та корекційні методики розвитку мовлення дітей; створювати мовне середовище на уроках та позаурочній діяльності таким чином, щоб його навчальний, виховний та розвиваючий потенціал був найбільш оптимальним для кожної дитини відповідно до її віку, особливостей психофізичного та інтелектуального розвитку, різних рівнів та можливостей щодо опанування школярами мовами; здійснювати формування й розвиток умінь оцінних суджень учнів у процесі сприймання ними художніх текстів.

Для обґрунтування теоретичних основ виділення критеріїв та рівнів інклюзивної компетентності вчителя філологічних дисциплін як складової його професійної компетентності важливе значення для нас мають дослідження В. Баркасі, О. Волченко, В. Калініна та ін.

Так, В. Баркасі виділяє такі критерії та показники професійної компетентності вчителя іноземної мови: 1) *процесуально-змістовий* із показниками: знання (методологічні, загальнотеоретичні, спеціальні), уміння, навички; оволодіння основами педагогічних технологій; використання прийомів педагогічного менеджменту; 2) *суспільно-громадянський* із показниками: громадянська відповідальність; розуміння значущості педагогічної діяльності; суспільна активність; 3) *культурологічний* із показниками: усвідомлення себе носієм національних цінностей; толерантність, повага до мови, релігії, культури різних націй; планетарне мислення; 4) *регулятивно-оцінний* із показниками: мотивація досягнення компетентності; рівень професійної самосвідомості; емоційна гнучкість; 5) *професійно-особистісний* із показниками: гуманність; мобільність; комунікативність [1, с. 74]. О. Волченко виділяє *професійно-мотиваційний, змістово-операційний, персоналізований, результативний критерії* [4].

У свою чергу Ю. Бойчук [2; 3] вважає, що з огляду на особливості кожного компонента інклюзивної компетентності, відповідні їм критерії розкривають такі рівні: *особистісний критерій* – рівень сформованості інклюзивної спрямованості особистості педагога; *інтелектуальний критерій* – рівень обізнаності педагога стосовно здобутих інклюзивних знань і рівень володіння спеціальними інклюзивними вміннями, необхідними в професійній діяльності педагога в процесі інклюзивного навчання; *аналітико-оцінний критерій* – рівень здатності педагога до самоконтролю, самовдосконалення, самооцінки.

Крім того, З. Фалинська [5] пропонує визначити рівні сформованості готовності, зокрема соціальних педагогів, до реалізації інклюзії засобами гуманізації навчального процесу через такі критерії: когнітивні, ціннісно-мотиваційні, рефлексивні, оцінюючі.

Таким чином, на основі аналізу науково-педагогічної літератури нами було визначено особистісно-ціннісний, практично-діяльнісний та аналітико-коригувальний критерії розвитку інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін.

Особистісно-ціннісний критерій визначає наявність сформованості мотивації, цінностей та інтересу вчителів філологічних дисциплін до формування та вдосконалення інклюзивної компетентності, сформованість

інтересу до питань інклюзивної компетентності та її вдосконалення, наявність і ступінь сформованості особистісних і професійно значущих якостей у даній категорії вчителів. Сформованість інклюзивної компетентності передбачає гуманний зміст мотивів особистості (потреб, нахилів, емоцій, настанов, ідеалів). Мотивація інклюзивної поведінки передбачає усвідомлення аналізу й оцінки альтернатив, особистісний вибір і прийняття рішення, відповідальність за свої вчинки.

Ми визначили такі показники сформованості цього компонента: 1) *ступінь сформованості мотивації та інтересу вчителів філологічних дисциплін на формування та вдосконалення власної інклюзивної компетентності;* 2) *наявність ціннісних орієнтирів у вчителя, необхідних для здійснення навчання учнів мов і літератури в умовах інклюзивного освітнього середовища;* 3) *наявність і ступінь сформованості особистісних і професійно значущих якостей у даній категорії вчителів, необхідних для здійснення навчання учнів мов і літератури в умовах інклюзивного освітнього середовища.*

Практично-діяльнісний критерій розвитку інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін відображає гуманістичну спрямованість усіх знань, якими оволодіває педагог, включення будь-якого знання до системи знань, що забезпечують стратегію навчання мов і літератури дітей з особливостями психофізичного розвитку разом із дітьми, які мають типовий розвиток в класах загальноосвітнього навчального закладу.

Показниками сформованості даного компонента можна вважати: 1) *рівень сформованості інклюзивних знань за їх якостями: системність, узагальненість, усвідомленість, гнучкість, дієвість, повнота, міцність;* 2) *характер засвоєних інклюзивних знань (креативний, репродуктивний та адаптаційний);* 3) *рівень сформованості інклюзивних умінь.*

Аналітико-коригувальний критерій характеризує розвиток рефлексивного мислення та здатності до аналізу, оцінки й корекції власної інклюзивної поведінки, ступінь спонукань до самовдосконалення інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін.

Серед показників сформованості цього компонента нами було визначено такі: 1) *рівень готовності вчителів до самоосвіти та самовдосконалення в напрямі навчання учнів мов і літератури на засадах інклюзії;* 2) *вміння вчителя прогнозувати, проектувати і планувати свою роботу щодо навчання учнів мов і літератури в умовах інклюзивного освітнього середовища;* 3) *вміння вчителя здійснювати оцінку й корекцію власної професійної діяльності з навчання учнів мов і літератури на засадах інклюзії.*

Таким чином, наприкінці тез ми можемо дійти висновку про те, що інклюзивна компетентність учителя філологічних дисциплін – це інтегративно-особистісне утворення, що обумовлює здатність здійснювати професійні функції в процесі організації навчання мов і літератури дітей з особливими освітніми потребами спільно з однолітками типового розвитку в умовах ЗНЗ. Критеріями розвитку інклюзивної компетентності вчителів є: особистісно-ціннісний, практично-діяльнісний та аналітико-коригувальний.

Список використаних джерел:

1. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов (1997–2004 рр.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / В.В. Баркасі. – Одеса, 2004. – 254 с.
2. Бойчук Ю.Д. Інклюзивное образование в Украине: современное состояние и тенденции развития / Ю.Д. Бойчук // Особый ребенок: междунар. научн.-практ. журн. – Екатеринбург, 2012. – № 2. – С. 113-118.

3. Бойчук Ю.Д. Компетентнісний підхід / Ю.Д. Бойчук // В кн.: Наукові підходи до наукових педагогічних досліджень: [монографія] / за заг. ред. докт. пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України В.І. Лозової. – Х.: Апостроф, 2011. – С. 188-216.

4. Волченко О.М. Комуникативна компетенція майбутніх учителів іноземних мов у контексті теорії діяльності / О.М. Волченко // Зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. 2005. – № 1. – С. 40–46.

5. Фалинська З.З. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до реалізації інклюзії засобами гуманізації навчального процесу / З.З. Фалинська // Ідеї гуманної педагогіки та сучасна система інклюзивного навчання: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції, присвяченої 97-річчю від дня народження Василя Сухомлинського, 29-30.09 2015 р. / уклад. О.Е. Жосан. – Кіровоград: Ексклюзив-систем, 2015. – С. 407-411.

Кіпар М.О.

студент,

Вігер І.О.

викладач біології,

Кілійський транспортний коледж

*Київської державної академії водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного*

МОТИВИ ЄДНАННЯ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ В ТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ ПОДУНАВ'Я

Проблема взаємовідносин Людини і Природи в нинішній переломний момент людської історії набула, на жаль, трагічного звучання. Серед численних соціально значущих проблем, що встали перед народами, головне місце зайняла проблема виживання Людства і всього живого на Землі, адже людському буттю загрожує самознищення. Без глобальної філософської перебудови відносин в системі «Людина-Природа» всі заходи економічного та науково-технічного характеру матимуть частковий характер і не зможуть стати серйозною перешкодою на шляху екологічної катастрофи, що насувається. Кінцевий висновок фахівців, що займаються цією проблемою, досить жорстокий: «Або людина повинна змінитися, або їй призначено зникнути з лиця Землі» [4].

В умовах екологічної катастрофи, що насувається, необхідний пошук шляхів і можливостей формування у людини нової системи цінностей, за допомогою якої можна буде запобігти сповзанню Людства до власної загибелі.

На нашу думку, важливим завданням мистецтва та літератури є формування екологічно свідомої особистості за допомогою засобів емоційного та художньо-естетичного впливу на людину.

Таким чином, основна ідея доповіді: поетична творчість, оспівуючи красу природи рідного краю, сприяє формування екологічно свідомої особистості.

Подунав'я – своєрідний мальовничий куточок України, хліборобний та рибальський край. Величний Дунай, синє небо, дерева дивують і надихають наших поетів. Історично, географічно і навіть кліматично цей регіон налаштовує на творчість – майже не залишає іншого вибору. Автори Подунав'я завжди емоційно реагують на виклики часу.